

Učiteljski Tovarš.

List za šolo in dom.

Izhaja 1. in 15. dné vsakega meseca, in veljá za celo leto 2 gold. 50 kr.
za pol leta 1 gold. 30 kr.

Tečaj IX.

V Ljubljani 1. julija 1869.

List 13.

Dobra volja v šoli.

Skušnja uči, da je pri vsakem delu dobra volja prva podlaga za spešno napredovanje. Kmetovavec na polji veselo žvižga in poje, in delo se mu ročno odseda; pastir prepeva in uka, da se razlega po hribu in dolini, in rada se pase pri njem čversta živinica, ter ž njim vred veseluje. Enako je v delavnici; če je ravnatelj vesel in dobre volje, posnemajo ga vsi njegovi pomagavci in učenci, in tudi veselo delajo in ga radi vbogajo. Kakor povsod, tako je tudi v šoli dobra volja prvi pogoj za dober uspeh pri podučevanju in odgojevanju. Ako učitelj pride zdramljenega duha in dobre volje v šolo, navdaja to učence, da so ravno tako zbujeni, veseli in pripravljeni za njegov nauk. Akoravno so otroci že po svoji živi naravi vedno bolj živi in veseli, kakor odraščeni, ima pa vendar učiteljevo čversto ali čmerno obnašanje do njih veliko veliko moč in mnogo zdatnega vpliva. Skušnja kaže, da učenci živega in čverstega učitelja vse raji poslušajo, ga vbogajo in mu tudi vse bolj zaupajo, kakor pa temu, ki je vedno nevoljin in merčen. Čmerni učitelji večkrat tožijo, da je dan danes šolska mladina drugačna, kakor nekđaj, da je nevbogljiva, razposajena in da učitelja kar nalašč jezi in mu kljubuje. Znabiti da je res, da se v teku časa in vladajočega duha tudi človeška narava kaj ravná po vesoljnem značaju, vendar je tudi skušena resnica, da je mladina v obče vedno taka, kakoršna je bila nekđaj, in da je le ta, ki jo toži, zaostal za njo, t. j. da se je njegova narava toliko postarala ali prenaradila, da se ne vjema z mladinsko. Dolžnost učiteljeva je, da to resnico večkrat

premišljuje in posebno takrat prevdarja, kedar misli, da mu mladina vedoma nasprotje i. t. d. Modri učitelj, akoravno ga v šoli prevzame nevolja in črna misel, si kmali vé pomagati in se zopet zaveda svoje imenitne naloge, ter je med veselimi vesel in med čverstimi sam zdramljen in čverst.

Ali v šoli so večkrat oblačni, tužni in žalostni dnevi. Učitelju se že precej, ko stopi v šolo, bere na obrazu, da nima prave volje in ljubezni do svojega poklica. Učenci to pred in bolje zapazijo, kakor učitelj sam previdi. Na vseh obrazih je nekaka nezadovoljnost; veselje do učenja se nikjer ne kaže, in vse, kar se stori je po tlačansko prisiljeno delo. Učitelj se jezi, vpije, kaznuje; učenci pa so vedno bolj nemirni in za učenje nepripravi. Učitelj in učenci so eden drugemu težava in pokora, in vsi vkup komaj čakajo, da minejo toliko grenke šolske ure.

Učiteljeva sveta dolžnost je tedaj, da stori vse, kar koli more, da se v šolo ne vgnjezdi nemirni, črni duh, kateri je prava dušna bolezen, zavoljo ktere hirajo tu pa tam učenci in učitelji.

Ne le samo učitelji, temuč tudi vsi, ki imajo vpliv do šole, morajo z vsemi svojimi močmi na to delati, da se v šoli živi dobra volja. Naj bi se vendar že enkrat spoznalo, da je učitelj prva oseba za dobro ali slabo šolo! **P**

O veljavi učiteljevi pri učencih.

Spisal Fr. Govekar.

Da učitelj svoj imenitni pa težavni stan more vspesno opravljati, je treba, da ima potrebno veljavo in spoštovanje pri svojih učencih, kakor tudi pri njihovih starših. To pa more zadobiti le s tem, ako je za svojo službo vsestransko izobražen in v vseh šolskih rečeh dobro premeden, ako je v resnici ponižen, dober kristijan in zvest državljan; on mora imeti pred očmi svetost in važnost svojega poklica, ter se vedno skerbno varovati, da ničesa ne stori, kar bi kalilo veljavo pri učencih. Srečen tisti učitelj, kateri hodi po pravi poti, in je učencem in vasčanom pravi mož v vseh rečeh. Da zgubé učitelji toliko važno veljavo, ali da ga malo čislajo učenci in vasčanje, je dostikrat sam kriv, pa tudi starši, okolica in druge okoliščine.

Učitelj je sam kriv, da ne vživa pri učencih potrebne veljave, ako ni dosleden, ter danes naj manjšo napako ali pregrešek oestro graja ali kaznuje, jutri pa večje nerodnosti molčé pregleduje, ako enkrat resno zapoveduje, drugikrat pa pohlevno prosi, ako danes postave daje, jutri se pa za to ne zmeni, če jih učenci svobodno prelomljujejo, ali ako sedaj kaj dopušča, drugikrat pa ravno tisto prepoveduje i. t. d.

Učitelj naj pa tudi nikar ne nasprotuje svojim zahtevam, ali da bi on storil to, kar prepoveduje učencem, post. v šoli jesti, nespodobno sedeti, prihajati v šolo o nepravem času itd. Sploh, kar prepoveduje učencem, naj tudi on spolnuje. Potrebno veljavo si tudi učitelj zapravi, ako je čmeren in nevoljin; prijaznega obraza se učenci kmali z vso ljubeznijo terdno oklenejo, kar je za učitelja zeló važno. Ako učitelj v šoli enostransko ravná, si tudi podkopuje veljavo, kajti otroci in starši imajo kaj bistro okó in občutljivo serce za take prikazni. Pa tudi do vseh učencev ne sme biti učitelj enak, vsaj je slehernemu znano, da so narave različne, ktere tudi potrebujejo različne obravnave. Da se tedaj zoper to ne pregreší, naj si prizadeva, da vedno bolje spoznava otroško naravo. Ako kdo misli, da se z otroci tako ravná, kakor z odrasčenimi, se zeló moti. Učitelj naj nikar dolgo ne opominja ali svári, kajti dolgo pridigovanje več škoduje, nego koristi. Učitelj naj opominja, svári in graja jedernato, pa kratko; pa tudi tisti učitelji ne poznajo otroške narave, ali je pa ne vedó po vrednosti ceniti, ki si iz med učencev izbirajo ljubljence, ktere potem drugim učencem očitno v zgled stavijo, ali jim pa častna nadzorniška opravila ali mesta izročajo. S takim ravnanjem učitelj le to doseže, da so na eni strani učenci sami s seboj zadovoljni, ter se mislijo samostojniše od drugih, od druge strani pa izvira nevošljivost, zavidnost, sovrašтво in zaničevanje. Kake misli in sodbe pa imajo razžaleni učenci o svojem učitelju, bode pa vsak naj ložeji zvedel, ako se spominja svojih otroških let, in če je bil tako nesrečen, da je imel takega učitelja.

Veliko si pa tudi učitelj na svoji veljavi škoduje, ako se učencem pači ali z obrazom ali z govorjenjem, kedar jih kaznuje, ali ako jih z gerdimi imeni zmerja. Varuje naj se pa tudi, da ne bode nikdar zinil slabe besede o svojih prednikih, tovarših, starših in drugih. Ako vpričo tebe tvojeга tovarša opravljajo

ali grajajo, potegni se za njegovo čast, in brani ga hudobnih in krivičnih napadov, in nikdar se še ti ne pridruži takim hudobnežem, kajti vedeti moraš, da se opravljanje in obrekovanja zelo maščuje. Kjer podučuje več učiteljev, naj spolnuje sleherni vzajemno svoje dolžnosti; v posamesnih šolskih predmetih naj bode enako podučevanje, in kar je v enem razredu prepovedano, to naj veljá za vse razrede. Lepa prijaznost in sloga naj vlada med učitelji. Otroci kmali zapazijo, ako se tovarš ogiblje tovarša, ako hodi vsak svojo pot, ali pa še celó nasprotno opravlja ali obrekuje. Da take prikazni le učitelju in dobri reči škodujejo, je očitno kot beli dan.

(Konec prih.)

Čertice o vzrejevanji.

Spisal J. Lapajne.

Vsaka stvar na zemlji ima svoj namen. Brezumne stvari dosežejo svoj namen s tem, da se vdajajo svojemu nagonu in se ravnajo po postavi vesoljne nature. Rastlina poganja, raste, cvetè in rodi sad; kamen se tudi spreminja; toda le po vnanjih učinkih. Vse te stvari, kakor tudi živali, spreminjajo se nevedoma in nehoté, kajti vse vbogajo le naravnemu nagonu in splošni postavi, ki vlada živoče in neživoče stvari s prečudno, skrivno močjó, ki se je niso same postavile. Samo človek ima med vsemi stvarmi moč in zmožnost, da si sam stavi svoj namen, kajti iz med vseh drugih živočih stvari je sam, kterega je stvarnik naj bogatejše obdaroval, ker mu je dal prosto voljo. Toda tudi človek svojega blagega namena iz lastne moči ne more spoznavati; treba mu je, da svoj pravi namen na tanko in določno pozná, da more potem toliko gotovejše in zanesljivejše po njem hrepeneti. O pravem namenu človekovem nam je prva učenica le sv. vera, ktera kaže, da naj se človek vedno bolj Bogu bliža. Tudi modroslovje nam kaže nekoliko poti, po kterej bi se dalo dospeti do namena in priti v varno zavetje; velí namreč, da naj hrepenimo po tem, kar je blago, dobro in resnično. Modroslovje bi k temu le še moglo dostavljati, kje je ta vir vsega blagega, dobrega in resničnega. Kako pa človek pot do svojega namena na tanko pozna? Ako bi človek z bistrim umom in s stanovitno voljo še tako pridno in resno premišljeval, kaj je njegov namen

in kako naj ravná, da dospè do pravega zavetja, nikdar ne bi ukrenil pravega in resničnega. Dozdevalo bi se mu, in zelo blizo bi taval, toda pravega bi vendar ne spoznal, kakor tega tudi niso spoznali spretni modrijani v starih časih. Pot, po kateri se hodi do pravega spoznanja, nam je zopet le prava sv. vera. Človek pa mora tudi sam kaj storiti. Sam naj premišljuje o prevažni nalogi svojega življenja; pazi naj na dobri glas svoje vesti, in naj ne pušča v nemar svoja lastna blaga čutila. Pri tem pa naj se ozira na modre glave vseh dob in krajev. Prevdarja naj mišljenje slavnih mož, in potem naj primerja lastna mnenja s tehtnimi razlogi učenih, previdnih mož, in naj se poslednjič odloči za to, kar sam in drugi, pri katerih je prašal sveta, za dobro in pravo spoznajo. Človek resnične popolnosti nikdar doseči ne more, ker ga posvetno nagnjenje vedno veže le na pozemeljsko; on more in mora z vsemi močmi po tej nebeški popolnosti le hrepeneti in se z ovirami boriti. Vse človeško življenje je vedni boj zoper sovražnike svojega pravega namena. Človek ne sme nikdar lahkomišljeno brez dela živeti ali se še celó lenobi vdajati, kajti obodvoje bi ga odstranilo od prave poti. Naloga slehernega človeka brez ozira na njegov stan je zelo zelo imenitna; koliko važnejši je pa še torej vzrejnikov ali odgojnikov namen, kajti odgojnik je tista imenitna oseba v človeški družbi, koja nima le dolžnosti samo sebe gojiti in bližati blagemu namenu, ampak da tudi druge, zlasti nežno mladino napeljuje in vodi po pravi poti k vsemu dobremu, blagemu in da kaže sploh, kako naj se bolji in varneji pride do zaželenega namena. Da tedaj učitelj tej tirjati zadostuje, mora se sam izobraževati, sam vedno želeti, da bi se vedno bolj bližal pravi omiki; kajti le z lastnim zgledom, le s svojo marljivo delavnostjo naj več pripomore, da ga drugi vbogajo in posnemajo. Učitelj, ki si je svest svojih dolžnosti in svojega imenitnega poklica, vé, da s dobrim zgledom več koristi, kakor z vsemi svojimi vednostimi in lepimi navodi.

Če vsejemo zerno v zemljo in ga opazujemo, vidimo, da iz zernica kmali priraste rastlinica, nežno zelišče. To pa bi nikakor ne bilo mogoče, ko bi zerno ne imelo v sebi kali, ki v njem budí novo življenje. Ravno tako je s človeško dušo; tudi v tej je kal, t. j. zmožnost, da se kakor rastlina razvija, in do kreposti pomaga. Bog je podelil vsakemu človeku več ali

manj zmožnosti; toda vse te lepe zmožnosti v človeku nekako spé, in treba jih je buditi. Tudi pri otroku mora odgojnik buditi njegove zmožnosti in sicer kakor so različne, tako tudi z različnimi pomočki. Odgojniku so izročena mlada zernica, da jih enako vertnarju lepo oskerbuje in vzreja. Kjer pa zmožnosti ni, tamkej se vé da je na prvi mah delo zastonj; vendar naj odgojnik ne obupa prehitro. Zakon nature je čuden; znabiti, da to, kar se ti zdi danes mertvo, bode oživelo jutri in rodilo obilnega sadú. Naj prva skerb odgojnikova pa naj bode ta, da vse otrokove moči enakomerno izobrazuje. To harmonično in umetno budenje notranjih človeških zmožnosti je ravno pravi pomen človeške in posebno otroške odgoje. Odgojnik pa ne sme pozabiti, da, akoravno so se otroške zmožnosti popolnoma zbudile in iz njih lepe moči izobrazile, vendar potrebuje človek še daljega opominovanja, da svoje duševne moči ne samo dalje krepčá, ampak tudi v svoj korist obrača. Modrega vzrejevanja je mladini neprenehoma treba.

Odgojnik naj omahljivo voljo vterjuje, serce blaži in ga sploh vnema do vsega lepega — in pelje po poti do prave čednostne omike. Pravo vzrejevanje odpravlja telesnost in zapeljivost, ter blaži duha in vse človekovo djanje.

Večkrat pa tudi učitelj pri vsem trudu svojega naména ne doseže; tedaj naj ga tolaži njegova dobra vest, ki mu pravi, da ni kriv razuzdanosti nemarnega otroka; zakaj prava duševna omika se ne dá naučiti enako drugim znanostim; kjer pa zmožnosti ni, da bi seme oživelo, ali pa, kjer lastna delavnost truda učiteljevega ne podpira, tam ni upanja, da bi odgojnikovo delo kaj sadú rodilo. Da se človek omika in izobrazuje, k temu ga lahko spodbujamo; ali omiko človeku v serce in v glavo vlití, tega nihče ne more; omika je človekovo lastno delo. Če vse to povzamemo, videli bomo, da namen prave izreje ni družega, kakor da svoje zmožnosti na vse strani razvijamo in izobrazujemo v krepke moči, s kterimi smo zmožni in sposobni živeti po svojem pravem namenu — da smo Bogu vedno podobnejši.

(Dalje prih.)

Rečni nauk v ljudski šoli.

Akoravno se naše ljudske šole vedno bolj zavedajo, česa jim je treba, vendar še v njih sploh preveč vlada nekaka suhota (formalizem) pri navadnih naukih. Učenci se učé mehanično brati, pisati in z golimi števili številiti. Še celó keršanski nauk se tù pa tam tako obdeluje, da se ne prijemlje ne glave, ne serca. Proč tedaj s suhim podučevanjem in morivnim formalizmom! Ljudska šola naj bode živ terg, kjer se obilno govori, ogleduje, prodaja in kupuje! Otrok naj se uči v šoli tako, kakor ga je mati domá učila. Mati ima malega dojenčka v naročji, mu kima, ga kliče, mu kaže reči, ga uči vse prav prijemati; pozneji mu od vsake reči pové, kar otrok more razumeti, potem mu kaže s perstom daljne reči, da ga vadi ogledovati in presojevati i. t. d. Tako uči prosta mati po svoji naravi, in ne vé, da ravno s tem postavlja ona prvo podlago vsemu poznejšemu razvitju človeške bistrosti. Učitelj naj tedaj v šoli nadaljuje, kakor so otroci domá pri materi navajeni, t. j. on naj njih um obrača na stvari, ki so okoli njih in pozneji tudi na vse druge stvari, ki jih ne vidijo. Naš sedanji slovenski „Abecednik“ ima mnogo tvarine, ktera daje učitelju dovolj prilike, da se v šoli pečá z rečnim naukom. Pa so učitelji, ki za ta nauk naj bolj pripravne in naj lepše reči pusté, da jih otroci le navadno beró, in komaj kaj, ali pa nič ne govoré o tem, in ako govoré, pa se jim ne ljubi, da bi stvari do jedra segali in ž njo otroški um budili. V taki šoli je dolgočasno, in ni čuda, da otroci ne hodijo radi v šolo, in starši tožijo, da se otroci v šoli ničesa ne naučé in da se tù odvadijo še takega dela, ki so ga že domá prav in radi delali.

Učitelj naj si prizadeva, da se v šoli rečni nauk neprenehoma snuje in sicer tako, da še učenci sami ne vedo, kaj učitelj namerja s tem in unim vprašanjem in razjasnilom, ki ga včasih mimo gredé vpleta pri berilnih ali pisnih vajah.

Ni pa dovolj, da se učenci učé, v šoli le iz knjige ali po učiteljevi besedi reči poznavati; reči, o kterih se učencem kaj pripoveduje, se morajo zares kazati ali na podobi, ali v resnici.

Naj bi novi šolski predniki v srenji in drugi posebno gledali naj pred na to, da se v naši ljudski šoli oživi rečni nauk, kajti brez tega je šola mertva shodnica, ktero imajo otroci in starši več za pokorilnico, kakor pa za učilnico. **P.**

Stari in mladi Slovenec.

Opoka.

O. Tudi opuka saxum, — vivum, tegula; glag. opika.

S. Nsl. hrov. i serb. je opeka tegula (nem. ziegel, polj. cegla, čes. tehla - tihla - cihla), da si mi je malo všeč, ker rus. polj. čes. je opeka to, kar nsl. skerb, varstvo.

Osobí.

O. I osobí, osobê (o sobê - sebê) seorsim p. sêsti, síbirati se, stojati, prêhyvati itd.; osobije, - ístvo - vije proprietas, osobljati secernere, osobiti se solitarie vivere, secerni.

S. Ker pravim, sebe, seboj, pišem raji oseba, nam. osoba, in naj bi se rabilo nsl. tudi oseb, osebi, osebê ali osebej za poseb - i - e - ej. Sicer pišete nsl. osoba, osobenik, pa osebenik inquilinus, colonus, osebek, osebejek besitzer einer kleineren hube, osebenica solitarie vivens, osebujek ausgeding, osebujni particularis.

Ostrovû.

O. Insula, ostrovínikû insulanus; cf. struga, kar je tudi fluctus, strugû navigium; struja flumen, rad. stru scr. sru fluere, gr. *ὄψ* lat. riv-us.

S. Ostrov, ostrovar, ostrovník se dobro glasi nsl. za otok, t. j. tumor; insula; otočan; stsl. more otočino oceanus. Struga je nsl. alveus aquae, effractio ripae; *στρογγυλά* bulgarica lingua fossae, stagna, vivaria, in quibus delitescunt pisces; ostrog nasprot (male bulg. insula) je castrum, vallum, (mit pallisaden befestigter ort), ostraziije castellum iz strûg (strêg); struga cancelli.

Osupínêti.

O. Osupínêja - nêješi perterreri, ni fallimur.

S. Po tem bi djal jaz osupnim - osupnêti. Vi pišete nsl, osupnoti: osupnil je, ko sem mu to povedal. Ali se sme reči prehajavno: osupniti koga? Kako se neki razlaga? Čes. osopiti i osupiti se Jmd. anfahren. Mar je iz sopsti, sapo zgubiti, sapo vzeti komu?

Otrokû.

O. Puer, mancipium, servus; otrok vere est qui fari nequit cf. pol. niemowiatko. Otročinû excusatus, ne — inexcusabilis vid. otrešti (o t - rok, rek).

S. Pisariti čem tudi otročica, otrokovic puella, otročistvo, otročina pueritia, bolje mimo otroška ali otročja starost; otrokovü, otroči - skü pueri p. otroča simriti; otročij parvulorum.

Oholü.

O. Oholü adj. superbus, oholistvo arrogantia; bulg. ohol liber.

S. Hrov. serb. tudi nsl. je sploh že ohol - en fastosus, elatus, superbus, oholost - ast - nost, oholija superbia; oholica je hrov. ošabnež, oholiti se superbire.

P.

Pa.

O. Pa praep. idem valet ac po: pabirükü, pavečerini, paviti, paguba, padüšti, pameti, pavlaka cf. povlaka, poguba.

S. Pobirükü racemus, post vindemiam relictus, nsl. paberek - birek, paperek, paperk, paperkovati; paroj jungfernschwarm.

Pazuha.

O. Sinus, ala, axilla, na pr.: pazuhah morskyhi, pazuhy i rucê, svoima pazuhama; scr. dôs brachium, pazušinu adj.

S. Omenjam te besede le, ker se nsl. bere pazduha, pazuha, pazdiha, paziha in pazha (nasprot pasha gr. πιάχα).

Pakosti.

O. Molestia, damnum p. dejati, tvoriti, pakostiti - stostvovati impedire, nocere, vexare, pakostivü - livü, - stinikü, pakošta - ošča malitia.

S. Ker imam pak in napak - a, napačen, ter sem sprejel opak - o itd., smem pisariti tudi pakost, pakostnik, pakostiti; cf. opakü, a quo derivabis croat. pačka impedimentum; čes. páka hebebaum, páčiti heben.

Pametari.

O. Pametivü - tilivü - tivici - tuhü memor, iniuriae acceptae, pametinikü, - tovati recordari; pametinü memoriae.

S. Čes. pamatka je stsl. pametükü, nsl. pametek t. j. commentarii, — topišiči scriptor.

Panica.

O. Pany f. g. - nüve pelvis, o - panica patera, — pro čaška; patella, patina mlat. panna ahd. phanna, mhd. pfanne.

S. Nsl. panev, ponev, ponjva, sartago, panvica ali panica; mrus. panovka.

Pasti.

O. Pasti - pada - eši je abire, cadere scr. pad ire; pasti - pasa - eši pascere, sūpasti, - pasati servare, o - pasti se cavere scr. paç (spaç) lat. spec - ere, specio, specula.

S. Vsem skoraj rabi spas salus, spasilatelj salvator; čita se v briz. spom. Razun tega primerjate z njim glag. paziti attendere, — se cavere.

Pečali.

S. Ker govorim in pisarim pečati se, zakaj bi ne rabil stsl. pešti se, peka se sollicitum esse, affligi, curae esse, pečali f. tristitia, cura rad. pek suff. êli; pečaliti contristare, - se aegre ferre, pečalovati, pečalnik - lovnik, — lno — lovno, pečalstvo? —

Šolske stvari.

Iz številstva. Kako se otroci vadijo šteti. Ena. Koliko peč je v šolski sobi? Koliko vrat vidite tukaj? Koliko glav imaš ti? Kaj imaš le po enkrat? (nos, čelo, vrat, usta, persi, trebuh, herbet.) To, kar le enkrat vidimo, štejemo in rečemo: en, eden, ena, ene.

Tà na tablo naredim eno čerto, — sedaj jo zbršem; koliko čert vidite na tabli? Koliko čert je bilo poprej? Koliko sem jih zbrisal? »Ena od ena ostane nič«.

Janezek ima čertalnik, po poti ga zgubi; koliko čertalnikov je zgubil?

Jerici so mati dali lepo rudeče jabelko, pa ga kmali sné; koliko jabelk ima še?

Jurče ima en krajcar v žepu, pa kupi zanj češenj; koliko ima še krajcarjev v žepu?

Glejte, sedaj vam pokažem, kako se številka »ena« zapiše! Če hočeš zapisati, kako reč ali stvar le enkrat, se naredi: »1«, n. pr.: Imam: 1 sold, 1 pero, 1 čertalnik, 1 »Abecednik« i. t. d. Znamenje za številko »1« je tanka navzgor in navzdolna debela čertica ali stebec. Ta številka kaže le eno reč ali stvar. Zato se pravi tej številki tudi »ena« ali »enklja«. Poiščite v knjžici, kje imate to številko!

Zapišite in zapomnite si to le pesmico (basen):

Po leti skerbnó
Se mravlja močnó
Za kruhek potila,
Na kupe nosila
Si hrano drobnó.

Kobil'ca čverčí,
Mar delat' ji ni,
O solncu vriskala,
Ni jenjati znala,
Le v petji živi.

Preglasno mravlja Natora zaspí,
 Pobara derzná: Se sneg priválí,
 »Kaj ti pa ne spravljaš? Kobil'co izstrada;
 Se le obotavljaš? Obleda od glada,
 Bo zima strašná!« Boleha, medlí.

»Ti beba! kaj veš? Do mravlje prišlá
 Še tega ne vmeš: Presuha, tenká
 O kresu gre peti, Das' milo prosila,
 Veselo živeti Nič ni si dobila,
 Braniti ne smeš«. Ozmirjana b'la:

»Jez vrédnim delim,
 Lenuhe podím;
 Po letu si pela
 Sred mojega dela;
 Pa pleši po zim'!«

Povejte to basen s svojimi besedami! Kaj nas uči ta basen?
 Komu so podobni tisti otroci, ki v svojem poletju — v mladih letih —
 pridno delajo, se učé in skerbé za starost — za zimo —?

Komu so podobni tisti, ki poletu — svoja mlada leta — niso
 pridni in se nočejo nič učiti in za starost — za zimo — skerbeti?

Zastavice za male učence.

- Kaj je to? V šoli stoji, gorkoto delí?
- » Za pečo leží in miží?
- » Pred vratimi je in laja?
- » Visí na steni in tiktá?
- » Iskrica zjutraj na rosi migljá?
- » Lučice, ki po noči goré, pa jih človek ne priziga in
 ne ugasne?
- » Ktera žival ima vedno škarje pri sebi?
- » Kteri mož toči solzé, če ga solnce obseva?
- » Na kterih listkih ni nič zapisanega?
- » Ktera žival rada jé slanino?
- » Ktera žival zna naj bolji plezati?
- » Kteri mlin melje černo moko?
- » Kteri tič žvižga?
- » Kteri tič naj lepše poje?
- » Kteri vozovi zeló tečejo, pa jih konji ne peljejo?
- » Ktera žival ima naj večja ušesa?
- » Kaj ima čevljar od prešiča?
- » Ktera živalica naj bolj poskoči?
- » Ktera reč nima barve?
- » Kteri zajec leží domá pod posteljo?
- » Kteri tič nikoli ne dela gnjezda?
- » Kaj otroci naj raji berejo?
- » Kteri ljudje delajo pod zemljo?

- Kaj je to? Kaj stori žaba, če hoče iti iz kopnega v vodo?
 » Kaj mora vsaki zvon imeti?
 » Kakšen je mlinar, ko pride iz mlina?
 » Kteri delavec je črn?
 » Kaj stori petelin, preden zapoje?
 » Kakšne lase imajo stari ljudje?
 » Kakšna lica imajo zdravi otroci?

Koristne stvari.

Vrabec. *)

Vrabec gre v red naj bolj navadnih in zvutih tičev; kjerkoli je kako poslopje in zraven polje, tam je že vrabec. Vrabec se večkrat z lastovico pod eno streho udomači, ali ni nesložniših sosedov. Lastovica je kakor gospodična tanke postave, vrabec pa je prost, neotesan potepuh. Na njem ni nič lepega, oglajenega ali drazege, kot na lastovici; lastovica je povsod dobro sprejeta kot mil in drag gost. Vrabec je z dušo in telesom prostak, derzovit proletarec po rodu in plemenu. Povsod ga merzé in preganjajo, še celo sv. pismo pravi: „Ali se ne kupi pet vrabcev za par beličev?“ Gerda barva njegovega života, tamni plajšč, sajaste berke, nevkretno truplo, njegov polet, hod, glas, in kar je na njem, kaže, da je prostega rodú in plitve glave. Zato je tudi brez ozira ljudem in živini nadležen. Nič mu ni svetega; on ne pozná ne tujega imetja ali premoženja, ne krasnih umetnost; ne pozná nobenih navad in šeg, ne poštenja, vse to gerdi in zaničuje; ne vežejo ga ne svete vezi rodbinstva, ne prijateljstva. Vrabec je neznabožec, pust komunista, toda zviti, uren in nevtrudljiv. Ako bi ne bil tako derzovit in umazan, bi ga saj kaj več čislali.

Drugi tiči si delajo gnjezda zelo radi in umetno, ali on si ne beli s tem glave. On zvito obleta lepo in čversto gnjezdo, ktero si je lastovica z velikim trudom na naj boljsem kraji naredila, od kodar lahko na dvorišče in cesto vidi. Kedar se lastovice naj menj nadjajo, napade ta silnik z velikim vrišem njih stanje, in one morajo brez pomoči pobegniti, med tem ko se on z besno prederznostjo v tujem mestu brani, ako mu ga lastovice nazaj vzeti hočejo. To je pač res po pravilu: „Kdor je jači, ta tlači“. Prigodí se pa tudi, da časi skup plača svojo prederznost, da ga ravno takrat, ko v gnjezdu na jajcih

*) Iz „Slov. Bčelc“.

sedí, lastovice napadejo, ali pa da ga celó v oropano hišico zazidajo.

Včasih se tudi zvito vtepe v gnjezdo černe kavke, kakor potepuh k bogatemu kmetu; nikoli pa ni dobro živeti v sosedstvu take gospode. Ako se mora sam dela lotiti, hitro stori, vse druge skerbi pusti svoji ženi, s katero tako ravná, kot s sužnjo.

Ako je nasiten, mu ni več mar, s čim se dalje preživiti. Prelén, da bi si sam hrane nabiral, žanje tam, kjer ni sejal. Vrabec bo živel, dokler bo kmet kako zerno še na polji ali dvorišču imel; njemu je miza pogernjena, kjer je količkaj žita. On in sternad sta vedno nepoklicana gosta pri kmetu. Vrabec bo perve češnje pozobal, zadnjič pa še poperkoval. To je njegova naj večja sladčica. On nikdar ne pozoblje celega grozda, cele jagode, ampak leteč od ene do druge, zbira povsod naj bolje; na sterše hodi naj raji, kedar so še mehki, na klasje pa, kedar je še mlečno. Po zimi res nima tacih gostij, zato si pa z drugim svoj lačni želodec napolnuje: zbira na smetišču in gnojišču mnogotere drobtine, obskakuje konjske parne, ugrablja pajke in druge muhe, in posebno spomladi, dokler še ne sejejo in da bi zamogel svojo družinico prerediti, pobira gosence po drevesih, ter tako saj nekoliko škodo povračuje, katero po polji nareja. Tu se vidi, kako bi bil lahko koristen tič, ako bi ga červad bolj veselila, kot pa zernje. To mu je čez vse ljubo in drago. Na polji poskakuje za oračem, v skedenj priskakuje k mlatičem, priletava h konjskim stajam, ter se celó nopenja v sobo priti, kjer vse skavsá, in kar je za njegov kljun, odnese.

Zgodilo se je še celó, da je golobičem krof razkljuval, da je le do zernja prišel. Tako postane ta tepec razbojnik, tat, morivec, dela greh za grehom, in to je tečaj njegovega življenja. Ljudje ga imajo sploh za škodljivca, razbojnika in pojeduha. Pravijo tudi, da je zeló serdit in togoten, in zategadel mertudu podveržen. In res je, da večkrat v hudem kljuvanji vrabci s streh padajo.

Kjer se vrabec vgnjezdi, ga potem ne moreš več pregnati. Ne druží se zastonj s človekom; naučil se je od njega zvičajine in družih napak, ker tudi tiči raji slabe zglede kakor dobre posnemajo. Kdor hoče vrabca vjeti, se mora pospešiti in zgodaj vstati! Otrokom se vklanja, kjer koli jih vidi; ako se

kteri pripogne po kamen ali gručo, že od vrabca ni duha ne sluha. Druzega mu ne more človek storiti, kot gerduna ustrašiti.

V tem oziru ni samo dvomljivec, ampak celó neverec. Brez straha se usede na nos ali na razstegnjeno roko slamnatega človeka, ki ga za strašilo v turšico ali kam drugod postavijo. Pod njegovo senco naj raji biva in brez vsih nevarnost in strahú ropa, toliko bolj, ker se drugi tiči strašila bojé. Kedar srečno svinčeni krogelji uide ali se nastavljeni mreži izmakne, mu perje po koncu stopi in zaničljivo čimčara, zbiraje krog sebe celo versto svojih sorodnikov, kateri neuspretavnega lovca iz varnega kraja zasmehujejo. Prost in neprijeten je vrabéji glas. V vsi babilonski zmešnjavi tičjih glasov je malo tako hripovih (glasov), kakor jih je v njegovem prostem narečju. S svojim glasom razodeva svojo pravo beraško priprostost. Vrabec sicer misli, da prav dobro in lepo poje, ker nikogar raji ne posluša, kakor samega sebe, in neprenehoma ponavlja: čim, čim! čara rara! čar, čar! štilip, štilip! in to takrat naj glasneji, kedar se slavčkov glas naj bolj razlega. To je znamenje prostaške misli! Ta prostak noče družih glasov slišati, in ceniti krasnih duševnih darov in nježnega petja. Vsak bi mogel vrabec biti: tako razumejo enakost ti brezhlajnjiki.

Kdo bi se tedaj temu čudil, da ni v njegovem stanu ne mirú ne ljubezni? V njegovem domačem življenju — ako se more govoriti o njegovem domačem življenji, ker se vedno potepa — vlada nevošljivost, goljufija in hudobija; druží se samo zato, da lože prekanjuje, v rodbinstvu in domačem življenji je vedna pravda in prepír. Vrabec ima časi tudi vljudnije misli pri zapertem oknu jetnika, kateremu prepeva o nadi in tolažbi, in udomačivši se pod streho samotne cerkvice hvali Bogá, ker tudi vrabca ne pustí pasti s strehe brez svoje sv. volje.

Tri četerti leta živi vrabec v obilnosti. Gostí se na vertéh, in po polju; jasne letne in jesenske dni prebije na polju ter vedno smuka klasje in ga v svojo mavho nabira.

Kedar se poslednji snop zaveže, kedar ni več hrane zanj ne na polju, ne na vertéh, se celó malokterikrat s kavko ali vrano združí, ampak se večidel nazaj verne v svojo zimsko kočó, na ulice in v sela, k dvorom in žitnicam, ter mu nastane žalosten post. Blebetavi hrastavec zdaj utihne, ljuta zima in

lakota ga napadete izgnavši mu vso ošabnost. Zdaj sedi skerčen v krogu svojih gladnih bratov, ves zmeršen z med pleča stisnjeno glavo, ter se mu samo sajasti kljun in rudečkaste oči iz kožuha vidijo. Kedar se od snega zrak potamni, si poišče potepuh kacega podstrešja; kedar pa strehe mraza škripljejo, se usede na streho proti solncu ali pa na zmerznjeno okno, kjer terkaje milostinje prosi. Kakor hitro se pa pomladansko solnce prikaže in sneg začénja kopneti, se mu zopet poverne lahkoumna misel; zopet začénja bučno klicanje in derzno letanje; vrabec je zopet stari potepuh.

Post je minul, začelo se je novo brezskerbno življenje, zdaj je pomlad; zime ni več; zopet mu je dobrotljivi Bog mizo pogernil!

Pa tudi mi moramo spomladi glas tega dangubca v zboru pomladanske besede tičev radostno pozdraviti, ker tudi on s svojim glasom stvarnika slavi; zato mu tudi ne zamerimo, da tako ošabno in brezskerbno živi, ker je tudi v tičem narodu kakor pri nas, nekaj gospode, nekaj revežev (proletarcev).

Ako stvar v obče vzamemo, je on tudi ravno zato vstvarjen; on nas pa tudi poverh tega v mestih opominja veselih skupščin vaše ptičade, in če to stori, nam skazuje nekatere dobre službe.

Dopisi in novice.

Iz Ljubljane. Presvetli cesar so s sklepom 15. t. l. za vladinega svetovalca in poročevalca v oskerbovavnih in gospodarstvenih šolskih zadevah za Kranjsko imenovali sedanjega vladinega tajnika g. Janeza Hočevarja, za deželnega oglednika ljudskih šol na Kranjskem dr. Antona Jarca, za humanistične nauke na Štajerskem, Koroškem in Kranjskem gimnazijalnega vodja Karola Holcingerja in za realistične nauke v teh deželah pa profesorja akad. gimnazije na Dunaju, dr. Mat. Vrečko-ta.

— Kmetijska družba v Ljubljani je g. J. Sajetu, učitelju v Predosljih darovala 20 gold. za povračilo stroškov pri pokončevanju hroščev in škodljivih metuljev, in mu je tudi poslala pohvalno pismo.

— Za gospodarsko šolo o šolskih praznikih na Dunaju se je iz Češkega oglasilo 340 ljudskih učiteljev, po ministerskem ukazu pa jih sprejme ta šola le 30. Težko jih bodo zbirali. Deželni odbor je ministerstvo prosil, da bi jih več sprejelo. Iz Kranjskega pojde 8 učiteljev v to šolo, pa se jih je tudi 59 oglasilo — tudi

veliko preveč. Iz vsega tega se vidi, da imajo ljudski učitelji veselje do boljše omike, ako se jim le daje prilika.

— Začasni okrajni šolski ogledniki hodijo že ogledovat šole, ki so jim odločene, ali v zadregi so zavoljo sposobnih namestnikov domá v svoji šoli.

— Ministerski ukaz 5. jun. t. l. s št. 4811 določuje, da so šole, katerih ravnatelji ali učitelji so sami začasni šolski ogledniki v okrajih, v katerih so te šole, oproščene tega ogledništva, in nad njimi čuva neposredno le okrajna šolska gosposka; pa tudi deželni šolski oglednik za ljudske šole mora še posebno paziti na te šole.

— Ljubljansko mestno svetovalstvo je v svoji seji 19. t. m. službe mestnih vradnikov nekoliko prestrojilo in nekterim tudi plače zboljšalo. Upamo, da sedaj pride na versto tudi mestna šola in zboljšanje učiteljske plače, za kar so mestni učitelji že pred 2 leti prosili, kajti časi in življenje v mestu se je zelo spremenilo, njihova plača pa je še sedaj naj več ostrojena po načertu učiteljske plače iz časov cesarice Marije Terezije. Duh časa tirja sedaj dobre šole. Dobre šole pridejo po dobrih učiteljih, dobri učitelji pa po dobri plači. —

— Srenjsko svetovalstvo v Št. Pöltenu je ne dolgo tega mestnim učiteljem odločilo štirim po 700 gold., podučiteljem pa po 400 gold. letne plače, in učiteljem vsakih 10 let še 100 gold. poboljška, in potem navadno penzijo. Lep zgled!

— V nekterih krajih se že šolska spraševanja po novi postavi izvršujejo. K spraševanju prideta dva oglednika — duhovni za kerščanski nauk in svétni za druge šolske nauke. Ko se spraševanje iz kerščanskega nauka dokonča, pa gredo duhovni oglednik in njegovi tovarši iz šole, in pusté drugega oglednika samega. Kaj bodé iz vsega tega?

— Na vošilo, ki ga je bila tukajšnja katoliška družba poslala v Rim na zlato mašo Njih svetosti, so sv. Oče odgovorili z lastno-ročnim podpisom.

— Učenci Št. Jakobske glavne šole so kakor vsako leto, posebno pa še letos prav spodbudno praznovali praznik sv. Alojzija in prvo sv. obhajilo, in sicer 21. in 24. preteč. m. Obkrat so pri petju v cerkvi tudi na gosli godli mladi učenci, kateri se letos pervikrat pri tej šoli učé na gosli.

— Spis „v bran“ v našem zadnjem listu, kateri je grajal le dopis v „Slov. Narodu“, ne pa „Slov. Naroda“ samega, je zbudil v tem listu odgovor, ki ga ne razumemo; tedaj pustimo „Slov. Narodu“ svojo, pa tudi Uč. Tovaršu“ svojo misel, in pravde je konec!

Vse p. n. čast. gg. naročnike, ki za drugo polovico tega tečaja še niso naročnine plačali, prosimo, naj se kmali oglase, da razpošiljanje ne bode zaostajalo.